

WHAZZZ

USA

Tom ter Bogt

Oratie 15 februari 2008
Universiteit Utrecht

Nieuw onderzoek naar
popmuziek in Nederland

Whazz up?

Nieuw onderzoek naar popmuziek in Nederland.

© 2008: Tom ter Bogt

2008, Journey Press The Netherlands

isbn: 978-90-78729-04-4

nur: 741

vormgeving: www.fotografica-nijmegen.nl

Whazz up?

Nieuw onderzoek naar popmuziek in Nederland

Tom ter Bogt

Whazz up?

Mijnheer de Rector Magnificus, geachte toehoorders,

Drie jaar geleden stond ik achter een zelfde soort katheders in de zelfde toga, maar op een andere plek...

Mijn UvA-oratie had de titel *Tijd onthult alles: popmuziek, levensloop, carrière*. Die titel refereerde aan het feit dat de muzieksmaak van mensen tijdens hun volwassenwording duidelijker zichtbaar wordt en dat dat proces het best longitudinaal bestudeerd kan worden. De focus van ons onderzoek lag en ligt op de rol en functie van muziek in het alledaagse leven van mensen, de ontwikkeling van hun smaak, en de link tussen smaak en mogelijk probleemgedrag. Wij keken niet alleen naar preferenties van muziekconsumenten en de antecedenten of consequenties daarvan, nadrukkelijk wilden wij ook de muzikanten zelf bestuderen. Meer in het bijzonder, de persoonsgerelateerde factoren die hen succesvol maken of juist verhinderen dat zij doorbreken. Later kwam daar nog onderzoek bij met betrekking tot de rol van festivals in het Nederlandse cultuuraanbod, en hun kansen van slagen of falen. Mijn leeropdracht was en is sociaalwetenschappelijk. Ons onderzoek gaat dus niet over muziek zelf of over de geschiedenis van muziek, maar over hoe mensen muziek percipiëren en ervaren, wat zij er mee doen en welke effecten muziek op hen heeft.

Drie jaar later kan ik melden dat ons onderzoek goed op streek is, en naast resultaten ook steeds nieuwe vragen genereert. Zo hoort dat in de wetenschap.

Er zijn inmiddels twee aio's bijna gepromoveerd en het onderzoek naar carrières van muzikanten en het festivallandschap in Nederland heeft een tweetal onderzoeksrapporten opgeleverd. Ik ga u vandaag dan ook niet melden welke onderzoekslijn ik uit wil zetten de komende jaren. Dat heb ik drie jaar geleden al gedaan en ik hou daar aan vast. Wel wil ik kort enkele nieuwe ontwikkelingen in het veld van de studie van muziek presenteren en een aantal opmerkelijke resultaten laten zien van onderzoek dat wij aan het uitvoeren zijn. Ik hoop u er van te overtuigen dat de sociaalwetenschappelijke studie van muziek een fascinerend onderzoeksterrein is dat volop in beweging is, als u dat al niet dacht, natuurlijk.

Waarom hebben wij een groot muzikaal brein?

Muziek hoort bij mensen, er bestaan geen beschavingen zonder zang, trommels of andere instrumenten om geluid te produceren. Alle mensen hebben altijd muziek gemaakt en wij zijn daartoe ook goed geëquipeerd. De menselijke soort heeft een extreem groot brein en een deel daarvan is speciaal ingericht voor de herkenning en verwerking van wat wij muziek noemen: door mensen zelf voortgebracht, gestructureerd geluid. Dat kan niet voor niets zijn. Als ons muzikale brein geen functie zou hebben, dan was het allang weg geëvolueerd. De natuur is onverbiddelijk genoeg om grote, energieverblindende organen zonder functie weg te selecteren.

De cognitieve functies van dat brein zijn volop bestudeerd, maar de studie van de muzikale functies van onze hersenen kon tot voor kort nog niet in de schaduw staan van onderzoek naar denken en talig functioneren. Een vooraanstaand evolutielinguïst

als Steven Pinker (1997) heeft nooit goed raad geweten met muziek. Het is evident dat taal mensen dient als een superieur formeel systeem voor betekenisoverdracht ten dienste van coöperatie. Maar Pinker ziet muziek als secundair systeem, als een min of meer toevallige afgeleide van andere skills die wij zijn gaan beheersen. Muziek maken doen wij voor de lol, zo meent hij, meer niet. Daar wordt nu anders over gedacht. Er zijn de laatste jaren een paar prachtige overzichtswerken verschenen met nieuwe richtinggevende hypothesen over betekenis en functie van onze menselijke muzikaliteit. Een van die boeken, *The Singing Neanderthals* van paleontoloog Steven Mithen, heeft de ambitieuze ondertitel *The Origins of Music, Language, Mind and Body*. Mithen geeft muziek een centrale plaats in de evolutie van de menselijke soort. Hij betoogt (1) dat muzikale vermogens bij alle mensen voorkomen, (2) dat muziek pregnant gerepresenteerd is in ons brein, en (3) dat muziek belangrijke emotionele en sociale functies heeft die de overleving van de soort dienen. Ik voer u kort mee in zijn argumentatie.

Hersenonderzoek laat zien dat taal en muziek op verschillende plaatsen in ons brein gerepresenteerd zijn, hoewel er natuurlijk dwarsverbanden zijn. Wij kunnen immers teksten zingen en gezongen teksten begrijpen. Het neurologisch onderzoek kent spectaculaire voorbeelden van mensen bij wie de talige of juist de muzikale functies niet zijn ontwikkeld of bij wie, door een ongeluk of ziekte, een van die twee functies is uitgevallen. Een van de oudst beschreven gevallen is dat van Thomas Wiggins, bekend als Blind Tom, een zwakbegaafd zwart jongetje dat in 1849 geboren werd op een plantage in het zuiden van de US. Een aantal van zijn eigenschappen zouden wij tegenwoordig kenmerkend voor autisme noemen: een gebrekkig ontwikkeld

sociaal zelf, dwangmatige repetitieve handelingspatronen. Thomas was als klein kind al in staat feilloos dieren- en vogelgeluiden te imiteren. Hij was gefascineerd door het geluid van de piano in het huis van de plantage-eigenaar en mocht daar oefenen. Als achtjarige gaf hij pianoconcerten en als tienjarige ging hij op tournee door het zuiden van de US. Hij speelde niet alleen composities van anderen, maar ook van zichzelf. Als volwassene toerde hij tot in Europa en kreeg de reputatie van een volwaardig concertpianist, terwijl hij nooit echt leerde praten en zijn conversaties beperkt bleven tot enkelvoudige woordjes (Miller, 1989).

Mithen beschrijft ook het fenomeen amusia: Er zijn gevallen bekend van mensen die na een hersenbloeding niet meer in staat waren muziek als muziek te horen. Amusia kan ook aangeboren zijn. Muziek is voor de getroffen en vaak niet meer dan monotoon geruis (Peretz e.a., 2002). Uitgesproken tragisch zijn de disfuncties of ont koppeling van muzikale en talige systemen voor componisten. De in 1902 geboren Russische componist Vissarion Shebalin kreeg op 57-jarige leeftijd een herseninfarct dat hem halfzijdig verlamde en zijn talige vermogens nagenoeg wegnam. In de laatste jaren van zijn leven kon hij blijven componeren en zelfs het werk van zijn studenten aan het Moskou Conservatorium corrigeren. Maar hij kon die studenten niet uitleggen waar het aan schortte. Zijn vijfde symfonie, geschreven vlak voor zijn dood in 1963, geldt als een van de hoogtepunten uit zijn oeuvre (Luria, 1965). Shebalins oudere en bekendere collega Maurice Ravel (1875-1937) kreeg in de laatste jaren van zijn leven last van afasie, en in sterkere mate nog agrafie: het onvermogen datgene wat je denkt op te schrijven. In zijn geval had dat de consequentie dat hij nog wel muziek 'hoorde' in zijn hoofd, maar niet meer op papier kon zetten. Hij kon ook geen bladmuziek meer lezen. De connectie tussen noten en tonen was zoek.

Het is treffend dat Oliver Sacks, de neuroloog die met zijn boeken bij een groot publiek belangstelling wist te wekken voor zijn vak, voor zijn laatste boek *Musicophilia* ook taal en muziek als onderwerp koos. Ook hij geeft een fraai, amusant, respectvol, en bij tijd en wijle tragisch overzicht van de lotgevallen van mensen bij wie muzikale functies zijn over- of onderontwikkeld. Ook hij concludeert dat muzikale vermogens een aparte, diepe representatie in ons brein hebben en daarmee standaard tot onze uitrusting als soort behoren. Waarom hoort muziek dan bij mensen?

Muziek emotioneert en bindt

Mensen hebben eerder gevoel voor muziek dan voor taal, en het is goed mogelijk dat talige vermogens voortbouwen op muzikale structuren in ons brein. Baby's zijn vanaf de eerste dag meer geïnteresseerd in muziek dan in spreektaal, en worden ook toegesproken in een muzikale taal. Prille ouders behandelen de boreling niet zoals elkaar of andere volwassenen. Een van de meest fascinerende vondsten uit de studie naar menselijke talige vermogens is Infant Directed Speech (IDS). De zangspraak die ouders 'vanzelf' gebruiken tegen hun kindje heeft melodische kenmerken, een repetitief, ritmisch karakter, is hypergearticuleerd en kent een veel grotere variatie in toonhoogte dan normale spraak. Terwijl de aardbol duizenden soorten talen kent heeft de structuur van IDS waarschijnlijk universele trekken. Kinderen vinden die IDS ook veel aangenamer dan gewone taal (Fernald, 1989; Fernald e.a., 1989). Die zangspraak is voor ouders een vanzelfsprekende manier om de boreling toe te spreken, te koesteren en te troosten. En dat brengt ons meteen bij een centraal motief: de emotioneel positieve waarde van muziek.

Mensen raken, of ze willen of niet, snel geëmotioneerd door muziek. Door te luisteren naar de emoties van anderen voelen wij onszelf beter, vrolijker en energiekeer. En wij zijn geneigd muziek te kiezen die bij de stemming van het moment past. Dit is natuurlijk al eeuwen lang praktische kennis van componisten en uitvoerders van muziek. Popmuziek mikt, zonder nadenken, altijd recht op het hart. Popmuzikanten hebben zich altijd geankerd op een aantal universele emoties: verliefdheid, liefdesverdriet, geilheid, boosheid, teleurstelling, eenzaamheid, wraakzucht en liefde, liefde en nog eens liefde (Rutten, 1992). Mensen zijn in staat de emotionele toon van boodschappen over het algemeen feilloos te raden. Hoewel verschillend van de alledaagse expressie van emoties in spreektaal, kunnen zowel vocale als instrumentele muziek emoties opwekken, omdat de bandbreedte voor de herkenning van emoties bij mensen relatief groot is. Mensen met verschillende smaken zijn gewend aan de conventies van de genres die zij waarderen, en reageren op de emotionele cues die in muziek en voordracht gegeven zijn. Muziek is daarmee een krachtige emotie-opwekker en stemmingsregelaar (Juslin en Laukka, 2003; Juslin en Sloboda, 2001). Waar taal over het algemeen uitblinkt als een formeel intermediair dat bijzonder geschikt is voor de overdracht van betekenissen, is muziek bijzonder geëigend als transporteur van emoties.

Belangrijker dan muziek luisteren is altijd muziek maken geweest¹. Mensen kunnen vrijwel als enige soort door henzelf gemaakte bewegingen en geluiden op elkaar afstemmen. In het dierenrijk is een dergelijk vermogen niet aanwezig onder de soorten die evolutionair het dichtst bij ons staan, de mensapen. Apen zijn niet in staat om simultaan ritme te houden en voort te brengen. Onze grote collega Frans de

Waal heeft wel waargenomen dat chimpansees in staat zijn tot een call-and-response patroon. Het uniek menselijke vermogen tot pulsherkenning en synchronisatie maakt samen muziek maken en dansen mogelijk (Desain en Honing, 1999; Hauser en McDermott, 2003). Evolutiepsychologen als Robin Dunbar (2004) hebben geopperd dat deze activiteiten in het brein leiden tot afgifte van endorfine, een stof die gevoelens van gelukzaligheid, tevredenheid en verbondenheid met anderen genereert. Neurobioloog Walter Freeman (2000) noemt muziek de biotechnologie van groepsformatie. Als dansen en muziek maken dus aangenaam zijn voor ons mensen, en dat zijn ze, dan is dat ook om mensen verder op elkaar te betrekken. De biomusicoloog Björn Merker (2000) heeft de hypothese opgeworpen dat gezamenlijk muziek maken en dansen de groepsband versterkt. Dit is voor mensen, een soort die voor haar overleving afhankelijk is van coöperatie, gunstig. Dat gold voor onze voorouders die samen moesten jagen, voedsel verzamelen, roofdieren afweren, voor kinderen zorgen, maar dat geldt ook voor ons.

---

¹ In de twintigste eeuw heeft zich een eigenaardig verschijnsel voorgedaan: wij zijn eerder consumenten dan makers van muziek geworden. De grote technologische revolutie in het vastleggen en verspreiden van muziek heeft ervoor gezorgd dat nu voor iedereen overal haast alles beluisterbaar is. Die ontwikkeling laat onverlet dat zingen in koren, amateurmuziek maken, popmuziek maken en dansen nog steeds gemakkelijk tot de meest favoriete tijdsbestedingen van Nederlanders behoren (Van Bork, 2008). Het zit in onze genen, in ons brein....

Ook wij, in een zogenaamd geïndividualiseerde samenleving, zijn volstrekt afhankelijk van anderen. Of het nu gaat over het water uit de kraan, de gesneden groente in de schappen van de supermarkt of de stroom uit het stopcontact voor onze personal audio. Wij zijn in essentie een sociale soort. Daar ligt dus de kern van de betekenis en functie van muziek voor ons als mensen. Muziek maken maakt blij en samen muziek maken en dansen versterkt de band tussen de spelers en dansers (McNeill, 1997).

Ook William Benzon (2001) trekt in *Beethoven's Anvil*, nog zo'n prachtig boek over muziek en het brein, een zelfde conclusie: Muziek is een medium om mensen op elkaar te betrekken; muziek maken geeft gevoelens van behoren tot een groep. Muziek is, om kort te gaan, veel meer dan een aardigheidje of franje in de vrije tijd.

De hierboven genoemde auteurs, geven muziek een centrale plaats in de geschiedenis van de mensheid. Juist omdat muziek zo goed in staat is positieve emoties op te wekken en daarmee groepsgevoel te versterken, is muziek een fundamenteel medium van de menselijke soort. Menselijke cultuur is er ook in de zogenaamde vrije tijd vooral op gericht samenwerking te smeden. En om die reden zijn dans en muziek essentieel en onvervreemdbaar menselijk. U begrijpt dat ik deze voorstelling van zaken ervaar als een steun in de rug voor het type onderzoek dat ik doe en wil doen.

Wetenschappelijke studie van muziek

Eigenlijk zou iedere universiteit een groep moeten kennen die de studie van muziek en cognitie, van muziek en emotie tot onderwerp heeft, zoals er ook overal taal en cognitie onderzocht worden. Zo ver is het niet en ik heb ook zo mijn twijfels of dat in de nabije toekomst wel het geval zal zijn. Niet getreurd, er wordt veel wél gedaan. Van de muzikwetenschap mag verwacht worden dat zij haar centrale object serieus neemt, en dat doet zij ook. Al moet ik hier wat zuinig constateren dat de bestudering van de populairste muziek van de laatste eeuw, de jazz en popmuziek in al hun lokale varianten, nu niet altijd hoog op de agenda gestaan heeft. Maar ook dat is aan het veranderen.

Niet-westerse muziek is intussen een legitiem onderwerp en wereldwijd zijn er veel meer mensen bezig met populaire muziek dan dertig jaar geleden. De verandering heeft onder andere de vestiging van de IASPM² tot gevolg gehad. Binnen de letterenfaculteiten in dit land bestuderen onderzoekers popmuziek. Zo is Lutgard Mutsaers van onze Faculteit Geesteswetenschappen een pionier in de studie van Nederlandse muzikale verschijnselen, bestudeert Jeroen de Kloet (UvA) de opkomst van moderne populaire muziek in China en doet Leenke Ripmeester (UvA) onderzoek naar de wijze waarop muziek en beeld betekenis genereren in muziekclips. Verder is ook in de Nederlandse musicologie de wending naar het brein zichtbaar.

---

² International Association for the Study of Popular Music

De onderzoeksgroep rondom Henkjan Honing (UvA) doet fascinerend fundamenteel onderzoek naar de manier waarop mensen muziek waarnemen. Ook hij is er van overtuigd dat beat-inductie, het vermogen om ritme te kunnen waarnemen in geluid, samen met het vermogen tot synchronisatie, een fundamenteel menselijke eigenschap vormen. En dat alle mensen, of zij dat nu weten of niet, muzikaal zijn³.

Ik zelf zoek met mijn onderzoek aansluiting bij een tweetal onderzoeksgroepen die veel meer de sociale functies van muziek tot onderwerp hebben. Ik noem de groep van David Hargreaves, Adrian North en Mark Tarrant in de UK en de samenwerkende onderzoekers Peter Rentfrow en Samuel Gosling in de US.

De eerste groep heeft een paar fraaie monografieën op zijn naam staan omtrent de ontwikkelings- en de sociale psychologie van muziek en doet veel onderzoek naar het verband tussen groepsgevoel en muzieksmaak. De auteurs werken in het kader van de Social Identity Theory en tonen inderdaad overtuigend aan dat, zoals evolutiebiologen voorspellen, een gedeelde muzieksmaak groepsgevoel versterkt. Of dat omgekeerd, groepsgevoel consequenties heeft voor de muzieksmaak. Rentfrow en Gosling hebben muziek op de kaart weten te zetten als onderzoeksobject met belangrijke publicaties over muziek en persoonlijkheid. Zij hebben laten zien dat persoonlijkheidskenmerken geassocieerd zijn aan bepaalde muzieksmaken. En heel bijzonder, zij konden aantonen dat mensen die op de hoogte gebracht worden van de muzieksmaak van anderen een adequaat idee hebben van de persoonlijkheid van die mensen.

---

³ www.musiccognition.nl/blog

Ook wij gaan ervan uit dat muziek belangrijke persoonlijke en sociale functies heeft, dat muzieksmaak een fundamenteel persoonlijkheidskenmerk is en dat muziek als medium belangrijke consequenties kan hebben voor luisteraars. Ik neem u kort mee langs een zevental bijzondere onderzoeken die wij de laatste jaren gedaan hebben.

1. Wat is de structuur van muzieksmaak?

Popmuziek omvat een groot aantal genres. Zijn die genres te groeperen in stijlen? Recentelijk hebben Rentfrow en Gosling (2003) laten zien dat een bepaalde overkoepeling door stijlen opgeld doet onder het Amerikaanse publiek. Aan stijlen onderscheiden zij een vlotte conventionele (top 40, country, relipop); een reflectieve complexe (klassiek, jazz, blues, folk); een intense rebelse (rock, heavy metal, alternatieve); en tot slot een energieke ritmische (hiphop, soul, funk, dance).

In een recent onderzoek (Ter Bogt, 2008) werd respondenten een groot aantal genres voorgelegd (tabel 1). De vier hoofdstijlen kwamen opnieuw uit de analyses naar voren: Mainstream, Urban, Rock en High Brow.

In de Mainstream van de populaire muziek zit de top 40 samen met Nederlandse pop. Ook het levenslied is echt populaire muziek, naast latin en popballads. De kern van Urban bestaat uit hiphop en r&b, en daarmee geassocieerd latin en dancehall. Rock omvat onveranderlijk rock en hardere genres als metal, punk, gothic en alternatieve. Bijzonder is de High Brow constellatie. Zoals te verwachten, is klassieke muziek het bindende element van deze stijl. Het is echter opvallend dat oudere Afro-Amerikaanse muziek - jazz, soul, blues - langzamerhand een klassieke uitstraling

Tabel 1: Structuur muzieksmaak jongeren 12-28 jaar 2005 (n=1105)

Mainstream	Urban	Rock	High Brow	Dance	New Urban
top 40	r&b	rock	klassiek	house	rai
Nederlandse pop	hiphop	metal	jazz	trance	Turkse pop
levenslied	latin	punk	soul	techno	Marokkaanse pop
popballads	dancehall	gothic	blues	hardhouse	
latin		alternative	reggae		
			singer-songwriter		

Principale Componenten Analyse, Varimax rotatie, 61.8% verklaarde variantie, alle ladingen >.40

Bron: Switch On 2005, Qrius Research, Amsterdam

gekregen heeft. Muziek die bedoeld was als pretentieloze vermaaksmuziek, dansmuziek, is cultureel opgewaardeerd. Voor populaire Caribische muziek, reggae, geldt hetzelfde. Ook fijngevoelige singer-songwriter muziek heeft een hoge status. Nieuw in deze hoofdstructuur van stijlen zijn Dance, dat bestaat uit populaire dansmuziek, en New Urban ten slotte, die in de grote steden onder allochtone jongeren een publiek gevonden heeft.

Popmuziek ontwikkelt zich in nieuwe richtingen. Een groot aantal artiesten trekt het felle licht van de aandacht. Ondanks de evolutie van genres, ondanks het komen en gaan van populaire artiesten, blijft een aantal hoofdstijlen in de muziek goed zichtbaar. Mainstream bestaat al meer dan vijftig jaar, Rock ongeveer veertig. Urban is inmiddels al meer dan dertig jaar oud. High Brow heeft al een hele lange traditie. Dance bestaat sinds de 'Second Summer of Love' in 1988. New Urban is uitgekristalliseerd in de jaren negentig. Het aanbod aan muziek en artiesten mag veranderlijk zijn, de structuur van muziekpreferenties verandert slechts langzaam.

2. Is muzieksmaak stabiel?

Gedurende de adolescentie ontwikkelen de cognitieve vermogens van adolescenten zich snel. Met het vorderen van de leeftijd zijn zij beter in staat om van complexe muziek te houden. De adolescentie is sowieso de periode waarin identiteit en smaak vastere vorm aannemen. Wonderlijk genoeg heeft naar de ontwikkeling van muzieksmaak nog vrijwel geen onderzoek plaatsgevonden. Wij hebben daarin verandering gebracht.

Tabel 2: Stabiliteit van muziekvoorkeuren

leeftijd	T1 - T2		T2 - T3		T3 - T4		T1 - T4	
	12 - 15	16 - 19	12 - 15	16 - 19	12 - 15	16 - 19	12 - 15	16 - 19
Mainstream	.48	.68	.62	.68	.65	.71	.37	.57
Urban	.49	.71	.58	.76	.64	.79	.38	.65
Rock	.49	.68	.57	.76	.69	.79	.24	.57
High Brow	.48	.59	.49	.66	.57	.72	.43	.52

Correlatiecoëfficiënten, alle p's <.01; T1-T2 = interval van eerste naar tweede meting,
T2-T3 = interval van tweede naar derde meting enz.
Tussen T1 en T4 zit een interval van 3 jaar.

Marc Delsing (2007) en Juul Mulder (2008) hebben zichtbaar gemaakt in hoeverre preferenties voor muziek stabiel zijn over een langere periode. Delsing volgde een groep adolescenten drie jaar lang in hun smaakontwikkeling, Mulder deed dat tweeënehalf jaar bij een groep adolescenten en jongvolwassenen. In beide onderzoeken stond de waardering voor de hoofdstijlen van muziek zoals hiervoor beschreven centraal.

Delsing's resultaten in tabel 2, laten zien dat voor de groep van 12-15 jaar hoge correlaties bestaan tussen de muziekpreferenties in de opeenvolgende jaren. Dat zelfde geldt in nog sterkere mate voor de groep van 16-19 jaar. Naarmate de tijd voortschrijdt worden voor zowel de jongere als de oudere groep de correlaties hoger. En dat geeft aan dat in de loop van de adolescentie de stabiliteit van smaak nog toeneemt. De volgende conclusies liggen voor de hand: Wie een keer van een bepaalde stijl muziek houdt, zal in de jaren daarna meestal blijk geven van een zelfde voorliefde; Smaken zijn opmerkelijk stabiel, en worden nog stabielier naarmate jongeren ouder worden (Delsing e.a., 2007).

Een zelfde conclusie is te trekken op basis van het werk van Mulder (2008). Waar Delsing in feite gegevens aggregereert en correlaties rapporteert, heeft Mulder getracht de zogenaamde ipsatieve stabiliteit van muziekvoorkeuren in kaart te brengen. Per respondent wordt in deze procedure nagegaan in welke rangorde de populariteit van verschillende stijlen staat. En per respondent wordt vastgesteld in hoeverre die rangorde stabiel is over tijd. In het licht van Delsing's bevindingen komen Mulders resultaten niet als een verrassing. De stabiliteit in rangordening is groot. Niet alleen blijven mensen dus houden van de muziek waarvan zij al houden, ook

20

Whazz up

de verhouding van de populariteit van verschillende stijlen blijft over tijd gelijk. Ook Mulder vond een leeftijdseffect. Naarmate jonge mensen de volwassenheid naderen wordt hun preferentiestructuur stabiel. Samen duiden deze resultaten er op dat adolescenten al jong een vrij stabiele muzieksmaak hebben, en dat die muzieksmaak nog vastere vormen aanneemt tegen de tijd dat jongeren volwassen worden.

Nog een laatste opmerking over stabiliteit. De psychologie kent al een lange traditie van persoonlijkheidsonderzoek. Na decennia van onderzoek is consensus ontstaan over dat er vijf basale persoonlijkheidstrekken zijn: extraversie, aardigheid, nauwkeurigheid, emotionele stabiliteit en openheid. Deze zogenaamde Big Five liggen diep verankerd in de persoon en zijn zeer stabiel. Delsing kon laten zien dat muziekvoorkeuren een zelfde mate van stabiliteit hebben als die Big Five. En hij vindt daarmee iets heel bijzonders. Muzieksmaak is niet zomaar een tamelijk stabiel kenmerk van mensen; muzieksmaak laat zich in hardnekkigheid en geworteldheid vergelijken met fundamentele persoonlijkheidskenmerken. Fascinatie voor artiesten kan komen en gaan, toch vallen mensen kennelijk altijd weer terug op een aantal basale preferenties voor stijl en muziek. Die zijn rotsvast verankerd in hun persoonlijkheid.

3. Zegt je muzieksmaak iets over je persoonlijkheid?

De Amerikaanse auteurs Peter Rentfrow en Samuel Gosling (2003, 2006) noemen muziek een venster op de persoonlijkheid. In situaties waarin mensen elkaar niet kennen, is muziek een geliefd conversatieonderwerp. Rentfrow en Gosling beweren dat dat niet voor niets is. Mensen hebben de neiging om aan de smaak van hun

Tabel 3: Gestandaardiseerde padcoëfficiënten tussen persoonlijkheid en muziekvoorkeuren

Big Five	Mainstream	Urban	Rock	High Brow
Extraversie	.22**	.19**	-.12**	-.02
Aardigheid	.15**	.10	.03	.28**
Nauwkeurigheid	.04	.05	-.21**	.10**
Emotionele stabiliteit	-.00	-.00	-.03	-.18**
Openheid	-.04	-.03	.30**	.38**

* $p < .05$ ** $p < .01$

Bron: Delsing e.a., 2007

conversatiepartners betekenis toe te kennen. Zij denken dat zij via de muziekvoorkeur een beter idee krijgen van wat voor soort persoon zij tegenover zich hebben.

Het is verbluffend hoe goed mensen inderdaad de persoonlijkheid kunnen inschatten van anderen die zij nog nooit ontmoet hebben op basis van hun muziekvoorkeur. De auteurs vroegen studenten een vragenlijst in te vullen waarin de Big Five persoonlijkheidskenmerken gemeten werden. Verder moesten zij aangeven wat hun favoriete muziek was. De lijsten met favoriete muziek werden aan andere studenten voorgelegd, die op hun beurt moesten invullen welke Big Five kenmerken zij associeerden met die muziek. Er bleek opmerkelijke overeenstemming tussen de kenmerken die de tweede groep op basis van muziekvoorkeur had toegeschreven, en de werkelijk kenmerken, zoals door de eerste groep zelf gerapporteerd. Muziek zegt dus echt iets over je persoonlijkheid.

De verbanden die Rentfrow en Gosling vonden (2003) tussen muzieksmaak en persoonlijkheid werden door Delsing (2007) ook gevonden. Een structureel model van muziek en persoonlijkheid bracht opvallende associaties aan het licht (tabel 3). Houden van Mainstream of Urban duidt op een hoge mate van extraversie, terwijl van rock eerder blijkt geeft van minder extraversie. Liefhebbers van Mainstream en High Brow zijn over het algemeen aardiger voor hun medemensen. Rock fans zijn slordiger, maar staan wel open voor nieuwe ervaringen. High Brow fans zijn niet alleen aardiger, zij zijn ook nauwkeuriger, emotioneel labieler en opener voor nieuwe ervaringen.

4. ... van je vader of je moeder?

Popmuziek bestaat al meer dan 50 jaar in Nederland en dat biedt de mogelijkheid om na te gaan of ouders inderdaad hun smaak overdragen op hun kinderen. De wijze waarop ouders bijdragen aan de smaak van hun kinderen, of omgekeerd, is tot nu toe nauwelijks onderzocht. In 2004 hebben wij smaakbeïnvloeding in 325 huishoudens, bestaande uit een moeder, een vader en kinderen, onderzocht. Aan de moeder, de vader en één adolescent vroegen we in hoeverre zij van diverse muziek hielden. Aan de ouders was de vraag in hoeverre zij genres die in hun jeugd populair waren, waardeerden toen zij zelf nog jong waren. Factoranalyse op de data van de ouders wees uit dat er drie hoofdstijlen in hun voorkeuren te onderscheiden waren: Mainstream (hitparade, disco, soul), Rock (rock, alternative, underground, reggae) en High Brow (klassiek, jazz). In de smaak van de adolescenten onderscheidde we de vier hoofdstijlen die al eerder aan bod gekomen zijn: Mainstream, Urban, Rock en High Brow (Ter Bogt e.a., 2008).

De smaken van ouders bleken aan elkaar gerelateerd: ouders die van Mainstream hielden hadden partners die dat ook deden (correlatie: .30). Ook de voorkeuren van stellen voor Rock (.23) en High Brow (.26) kwamen overeen. Verder hadden moeders en vaders die van High Brow hielden vaker partners die respectievelijk een hekel hadden aan Rock (-.24) of Mainstream (-.17). Ook uit deze resultaten spreekt dat er, in ieder geval op het niveau van hoofdstijlen in de muziek, een zekere overeenstemming is tussen partners, en een zekere wrijving tussen populaire en elitaire genres. Het is aannemelijk dat ook in de keuze voor een partner muzieksmaak een rol speelt, dat

mensen met gelijke voor- en afkeuren eerder een relatie aangaan. Overigens zijn de verbanden tussen de moederlijke en vaderlijke smaken ook weer niet zo sterk dat smaakverschillen in een relatie onmogelijk zijn.

Het ligt voor de hand dat ouders hun smaak proberen over te dragen op hun kinderen, zoals zij dat met een scala van opvattingen, waarden en normen doen. Verder is al bekend dat preferenties voor culturele aangelegenheden onder meer afhankelijk zijn van opleidingsniveau. Waarbij opleidingsniveau ook weer typisch een zaak is die van ouders op kind wordt overgedragen. Studies laten zien dat High Brow over het algemeen een smaak is van hoger opgeleiden, dus van mensen die tot de sociaal-economische bovenlaag behoren. Terwijl genres als country, disco, heavy metal, schlager en gospel eerder door mensen gewaardeerd worden met een kortere schoolcarrière en een lagere sociaal-economische status (Bryson, 1996; Van Eijck, 2001).

Ik heb geprobeerd de smaak van kinderen te voorspellen uit de smaak van ouders, gecorrigeerd voor het sociale milieu dat ze delen. De belangrijkste uitkomsten zijn de volgende: moederlijke preferenties zijn gerelateerd aan die van hun dochters: moeders die van Mainstream houden hebben vaker dochters die van Urban houden. Prefereren moeders Rock, dan geldt dat ook vaak voor hun dochters. Er bestaat ook een overeenkomst tussen moeders en dochters met betrekking tot hun voorkeur voor High Brow. Moeders zijn kennelijk betrekkelijk goed in staat om preferenties over te brengen op hun dochters. De smaak van moeders is niet relevant voor hun zoons: Geen enkel verband tussen de voorkeuren van moeders en die van hun zoons is significant. Verbanden tussen vaderlijke voorkeuren en die van hun zoons zijn niet significant, met uitzondering die voor High Brow: Vaders dragen hun voor- of afkeur

van High Brow over op hun zoons. Voor hun dochters zijn vaders in één andere smaak van belang. Zij dragen hun liefde voor rock vaak positief over op hun dochters.

De conclusie kan getrokken worden dat jongens niet bijster gevoelig zijn voor de smaak van hun ouders, behalve waar het High Brow betreft. Die preferentie van vaders is de beste voorspeller voor de voorkeur van hun zoons. Aan moeders laten jongens zich helemaal weinig gelegen. Meisjes zijn daarentegen wel gevoelig voor de smaak van hun ouders. In technische zin wordt dit ook uitgedrukt in de verklaarde varianties van de jongens- en meisjessmaken. Waar de verklaarde variantie voor de jongenssmaak gering is (1-5%), behalve dan bij smaak voor High Brow (14%), ligt die variantie voor meisjes op 14-25%. Het is goed mogelijk dat jongens meer op hun vrienden afgaan in de vorming van hun smaak, en dat meisjes meer beïnvloed worden door ouders en vooral moeders. Maar daarover kan dit onderzoek nog geen uitsluitsel geven.

Laat dit nu de conclusie toe dat vaders er niet toe doen? Nee. Over het algemeen werkt de invloed van vaders en moeders in dezelfde richting. Onze modellen laten wel zien dat moeders er meer toe doen. In 'echte' Nederlandse families zullen vaak zowel vader als moeder de smaak van hun kinderen deels modelleren. En dan vooral in het muziekdomein met de langste traditie en de hoogste status, de High Brow. Hierboven is al geconstateerd dat die stijl al lang niet meer alleen uit klassiek bestaat, maar tot op de dag van vandaag is de meeste prestigieuze muziek verbonden met een hoog opleidingsniveau. Ouders doen hun best om die indicator van status door te geven, en dat lukt ze ook. Dat sluit natuurlijk niet uit dat zij werkelijk van die muziek houden en daarom hun kinderen willen laten kennis maken met een grote traditie.

5. Maak je vrienden met muziek?

Het is evident dat vrienden en vriendinnen belangrijk zijn voor de vorming van smaak, en omgekeerd. (Rentfrow en Gosling, 2006). Maarten Selfhout (2008) onderzocht bijna 600 scholieren uit de omgeving van Utrecht. Zijn resultaten geven aan dat jonge mensen die in de loop van het eerste jaar van onderzoek vrienden zouden worden, al overeenkomsten in muzieksmaak vertoonden voordat zij elkaar kenden. De overeenkomst in smaak voor de verschillende stijlen correleerde .16 (Mainstream), .22 (Urban), .31 (Rock) en .34 (High Brow). Een half jaar later waren de waarden voor jongeren die een stabiele vriendschap gevormd hadden nog veel hoger, respectievelijk .36, .45, .53, en .48. De resultaten suggereren dat mensen die met elkaar bevriend raken al een zekere overeenkomst in muzieksmaak hebben. En dat zij naarmate zij langer vrienden zijn meer op elkaar gaan lijken in hun preferenties voor muziek. Smaakvorming is dus naar alle waarschijnlijkheid een proces van vrienden zoeken met een soortgelijke smaak, het beïnvloeden van vrienden en zelf gevormd worden door vrienden.

Bijzonder is, dat muzieksmaak vriendschap beter voorspelde dan sociale achtergrondskennmerken als opleidingsniveau of probleemgedrag. Een gedeelde muzieksmaak lijkt daarmee sociale barrières te kunnen slechten. Selfhout laat daarmee weer zien hoe fundamenteel muziek is voor ons sociale leven.

6. Hebben muziekclips invloed op de seksuele moraal?

In de jaren twintig van de vorig eeuw ontstond naar aanleiding van de populariteit van de charleston het 'dansprobleem' waaraan zelfs een lijvig regeringsrapport gewijd werd. Dans zou jonge mensen in het ongeluk storten. Drankmisbruik, sigaretten roken, intieme omgang van jongeheren en jongedames, daarover moest de noodklok geluid worden. Ruim dertig jaar later bracht Elvis met zijn 'onzedige' heupbewegingen evenveel meisjes in vervoering als commentatoren in paniek. Als wij de kranten nu moeten geloven, groeit een generatie jeugdige gangbangers op, die hun gedrag hebben afgekeken van gangstarapclips. Video's met een overdaad aan lompe, goedgeklede, pooierachtige types, omringd door scharen halfnaakte meisjes, die op afroep beschikbaar zijn om hun bazen te plezieren. Ook in Dance clips krioelt het van slanke, halfnaakte vrouwen die hun dansante vaardigheden op wulpse wijze ten toon spreiden. Ik neig niet snel naar morele paniek, en seks hóórt bij popmuziek, maar of dit nu een fraaie verbeelding is van de gewenste omgang tussen jongens en meisjes. Als dat het voorland is van wat pubers te wachten staat als zij relaties aangaan, dan heb ik toch zo mijn twijfels.

Er wordt veel gepraat over dit soort zaken, maar weinig onderzoek gedaan. Sanne Bogers en Monique Kloosterman (2007) deden wel puntgaaf experimenteel onderzoek naar de invloed van clips op seksuele attitudes van jongeren. Bijna 500 jongeren in de leeftijd van 13-16 jaar werden ondervraagd over een aantal persoonlijkheidskenmerken en seksuele opvattingen. De ene helft werd een week later blootgesteld aan sexy clips van dance of hip-hop artiesten. De andere helft onderging neutrale

clips van dezelfde artiesten, veelal de registratie van een concert. Wij onderzochten drie seksuele attitudes: de tolerantie voor permissieve seks en de stereotypie in opvattingen over vrouwen en over mannen. De stereotypen refereerden aan het alles-bepalende sexy uiterlijk van meisjes en het geobsedeerd zijn door seks van jongens.

Wat bleek? De Nederlandse jeugd gaat bepaald niet collectief op in een promiscue gedachtengoed: Slechts 13% is de overtuiging toegedaan dat permissieve seks, dat wil zeggen seks zonder liefde, oké is. Meer instemming is er voor het idee dat een sexy uiterlijk belangrijk is voor meisjes (37%). Een kleine meerderheid van de Nederlandse jeugd (51%) denkt dat mannen sterke seksuele impulsen hebben en omschreven kunnen worden als 'gedreven door seks'. Dergelijke ideeën gaan inderdaad samen met een preferentie voor videoclip, maar er zijn ook andere correlaten. Uit vooronderzoek bleek dat voor meisjes ook het kijken naar soaps of romantische films samengaat met dat soort opvattingen. En meisjes die veel chatten zijn er ook sterker van overtuigd. Bij jongens is kijken naar sport geassocieerd met dit type ideeën. Voor jongens is het op zoek gaan naar erotica op internet de beste voor-speller van dergelijke opvattingen.

Uit het experiment zelf bleek dat 'sex sells'. Jongeren vonden de sexy clips leuker en boeiender dan de neutrale clips. Bogers en Kloosterman vonden ook echte effecten van blootstelling aan sexy clips. De jonge mensen die de sexy clips gezien hadden, waren er sterker van overtuigd dat permissieve seks oké is, en dat een sexy uiterlijk voor vrouwen van belang is. Het meest opvallende resultaat was dat meisjes veel meer aangesproken werden door de clips dan jongens. Dus terwijl er een zekere

onrust heerst dat ganstarappers jongens enthousiasmeren om hun vriendinnetjes te behandelen als een soort seksslaaf, blijkt uit dit experiment dat vooral meisjes aangedaan zijn door seksegenoten in uitdagende poses. Vooral zij neigen sterker te denken dat een sexy uiterlijk essentieel is voor vrouwen. Ander onderzoek heeft al eerder laten zien dat een dergelijk geobjectiveerd zelfbeeld problematische kanten heeft en zelfs de oorzaak kan zijn van een negatief zelfbeeld, gebrek aan zelfvertrouwen en een gestoord lichaamsbeeld (APA, 2007). Veel van deze clips zijn dus gewoon niet goed voor meisjes.

Toch biedt hetzelfde experiment ook zicht op een uitweg: bij meisjes die de neutrale clips zagen waren de seksuele schema's naar de achtergrond geschoven. Zij gaven na exposure juist blijk van weinig instemming met promiscuïteit en het belang van sexy uiterlijk voor vrouwen. Deze uitkomsten lijken er op te duiden dat een gemixte programmering die naast sexy clips, ook juist veel neutrale clips bevat, goed is voor de seksuele moraal van onze jeugd.

Meer algemeen, met name in de US wordt er steeds maar weer gehamerd op de nare effecten van popmuziek, en in zekere zin gaan wij daar met dit onderzoek in mee. Mij lijkt onderzoek interessant dat aangeeft welk type verbeelding juist gunstig is voor de ontwikkeling van een positieve, vrolijke seksuele moraal. Seks moet niet weg uit de popmuziek of uit clips. Popmuziek is een sensueel medium en dat moet het blijven, maar seks kan wel vrolijker, kameraadschappelijker, en minder hiërarchisch dan in veel clips. Wij zouden moeten onderzoeken of blootstelling daaraan inderdaad positief uitwerkt op jongeren.

7. Hoe win ik Idols?

Tot slot natuurlijk de vraag die iedereen beantwoord wil zien om zelf Nederlands nieuwste popidool te kunnen worden. Wij doen niet alleen onderzoek onder publieken, maar ook in de industrie zelf. Mark Leenders maakt een analyse van de sterke en zwakke kanten van het Nederlandse festivalwezen, een industrie die in dit land tot grote wasdom gekomen is. Koos Zwaan richt zich op de mensen aan wie wij al die prachtige muziek te danken hebben: de muzikanten. Hij doet onderzoek naar wie kansen op succes heeft en wie niet. Hij is er ook in geslaagd Idols-kandidaten in zijn onderzoek op te nemen. Hij heeft dan ook een wereldwijd unieke database over beginners en finalisten van de laatste Idols-competitie.

Zwaan laat zien dat de kandidaten die ver komen in Idols helemaal niet zomaar jonge mensen zijn die nog nooit ergens anders dan onder de douche gezongen hebben (Zwaan en Ter Bogt, 2008). Zij hebben vaak op een muziekschool gezeten, komen uit muzikale gezinnen en worden door hun omgeving ondersteund in hun passie voor muziek. Zij zijn ambitieus, hebben veel meer podiumervaring dan niet-finalisten. Zij voelen zichzelf sexier dan andere kandidaten en worden, last but not least, meer geplaagd door gevoelens van onzekerheid dan niet-finalisten. Bent u een winnaar?

Conclusie

Ik zou lang en met plezier kunnen doorgaan in het delen van onze bevindingen. Dat kan natuurlijk niet. Wel wil ik hier nogmaals concluderen dat muziek van mensen is, dat muziek diep is verankerd in ons brein. Wie mensen bestudeert moet ook muziek bestuderen. Ik heb u daarvan enkele recente staaltjes laten zien.

Ik hoop dat u met mij instemt dat muziek een belangrijk medium is, dat muzieksmaak een opmerkelijk stabiel gegeven is, dat muziek een venster is op de persoonlijkheid, en helpt om vrienden te maken. Ik heb u laten zien dat de popcultuur ook bedenkelijke kanten heeft en boodschappen kan afgeven die de ontwikkeling van jonge mensen niet dienen. U begrijpt dat wat mij betreft het positieve van muziek, als stemmingsverbeteraar, als identiteitsverschaffer en bestendiger van tussenmenselijke verhoudingen, die storende tonen naar de achtergrond drukt. Ik hoop dat ik u ook heb laten zien dat de sociaalwetenschappelijke studie van muziek een boeiend veld is, een veld dat eigenlijk nog maar net blootgelegd is. Ik verzeker u dat ik de komende vijf jaar met ongelofelijk veel plezier zal werken aan de verdere ontginning.

Dankwoord

Mijn muzieksmaak is stabiel, en voor de samenwerkingsverbanden die ik aanga geldt dat ook. Deze lijst lijkt dus veel op die in mijn eerste oratie.

Konrad Boehmer en Cees Vervoord, beiden van Buma. Buma heeft jaren geleden, toen nog met het Nationaal Pop Instituut - Jaap van Beusekom bedankt - deze leerstoel mogelijk gemaakt, en Buma heeft door de jaren heen deze leerstoel genereus ondersteund. Konrad en Cees, fijn dat Buma haar taak breed opvat en niet alleen de rechten van auteurs vertegenwoordigt, maar ook in bredere zin bijdraagt aan een serieus te nemen popcultuur in ons land.

Willem Koops, decaan van de Faculteit Sociale Wetenschappen. Toen de UvA moeilijk begon te doen over eerder gedane beloften bood jij de leerstoel popmuziek als vanzelfsprekend onderdak binnen de faculteit. Dank voor dat ruimhartige gebaar (al heeft het jou als groot jazzliefhebber waarschijnlijk niet zo heel veel moeite gekost).

Wilma Vollebergh. In mijn vorige oratie prees ik jou omdat jij mij naar het Trimbos haalde, het begin van mijn carrière als onderzoeker. Nu heb je mij gevraagd om je te vergezellen naar ASW. Je kent het antwoord: met alle plezier van de wereld. Ik geloof dat onze carrières nu definitief aan elkaar geklonken zijn en dat is goed zo.

Liesbet van Zoonen. Aan jou heeft het niet gelegen dat ik nu hier sta en niet aan de UvA bleef. Wij zijn blijven samenwerken in het verband van het Centrum voor Populaire Cultuur. Sinds ik jou ken voer ik jouw motto's: 'Succes is een keuze' en 'Verliezen is geen optie'. Wij gaan samen nog veel winnen.

Quinten Raaijmakers, Wim Meeus, Marc Delsing en Maarten Selfhout. Ik was jullie directe collega, ik ging weg, maar wij bleven samenwerken en dat blijven wij natuurlijk de komende jaren met hetzelfde plezier en enthousiasme doen.

Rutger Engels. De vorige keer zei ik: "Wij waren de eersten die mensen op house-party's, zwaar onder invloed van drugs, vragenlijsten lieten invullen om daarover te publiceren". Dat hebben we gedaan en nu laten we weer mensen zwaar onder invloed van drugs, vragenlijsten invullen. Voorwaar, een interessante onderzoekslijn. Ik blijf bij wat ik toen zei, ik wil met jou nog veel spannend onderzoek doen.

Saoirse Nic Gabhainn en Peter Christenson, gewaardeerde Ierse en Amerikaanse collega's. We have to write that definite book on the social science of Pop Music.

Paul Sikkema. Jij hebt een aantal prachtige databases ter beschikking gesteld en over die data hebben wij inmiddels een aantal fraaie artikelen geschreven. Onze samenwerking blijft bijzonder: jij vanuit het marktonderzoek, ik vanuit het universitaire onderzoek. Wij bewijzen dat die twee goed kunnen goed samengaan.

Geerle van der Wijk en Jan van der Plas. Het TV-materiaal dat wij verzameld hebben omtrent geschiedenis van popmuziek en popcultuur in Nederland is nu bij Teleac/NOT ook online beschikbaar. Ik ben er trots op dat ik dat met jullie heb mogen maken. En Jan, als ik echt iets wil weten over popmuziek, dan bel ik je.

Juul Mulder, Koos Zwaan en Mark Leenders. Met jullie heb ik de afgelopen jaren intensief gewerkt om goed onderzoek van de grond te krijgen. Het was en is mij een genoegen. Koos en Juul, ik mag dat eigenlijk nog niet zeggen, maar ik zal trots zijn als

jullie als eerste twee aio's hier aan de UU een doctorstitel halen in de sociaalwetenschappelijke studie van popmuziek.

Lieve vrienden. Ik ben blij dat jullie allemaal hier zijn. Ik heb veel te weinig aandacht aan jullie besteed de laatste jaren. Dat wordt vanaf vanmiddag beter.

Lieve ma. Je kon al niet geloven dat ik één keer professor in de popmuziek werd, maar je ziet, mij is het zelfs twee keer gelukt. De vorige keer was pa er nog bij, nu jammer genoeg niet. Maar hij heeft geweten dat deze dag zou komen en was er trots op. Ik ben trots op jullie en dank jullie voor de onvoorwaardelijke steun.

Lieve Yasmina en Nemo. Yasmina, ik ben nog iedere dag blij dat de muziek ons bij elkaar gebracht heeft. Nemo, er zijn weinig dingen zo leuk als samen met jou Rammstein concertvideo's kijken... Jullie zijn het licht in mijn ogen.

Referenties

Alajouanine, T. (1948). Aphasia and artistic realization. *Brain*, 71, 229.

American Psychological Association (APA) (2007). *Report of the APA Task Force on the Sexualization of Girls*. Washington: APA.

Benzon, W.L. (2001). *Beethoven's Anvil: Music in Mind and Culture*. Oxford: Oxford UP.

Bogers, S., & Kloosterman, M. (2007). *The Effects of Sexually Explicit Music Videos on Adolescents' Sexual Attitudes and Gender Stereotypes*. Master thesis Universiteit Utrecht.

Bork, R. van (2008). *395 minuten: amateurmuziek in Nederland*. Utrecht/Rotterdam: Kunstfactor/Popunie.

Bryson, B. (1996). 'Anything but heavy metal': Symbolic exclusion and musical dislikes, *American Sociological Review*, 61, 884-899.

Delsing, M.J.M.H., Ter Bogt, T.F.M., Engels, R.C.M.E., & Meeus, W.H.J. (2008) Adolescents' music preferences: Factor structure, stability, and associations with Big Five personality characteristics. *European Journal of Personality* (online).

Desain, P., & Honing, H. (1999). Computational models of beat induction: The rule-based approach. *Journal of New Music Research*, 28, 29-42.

Dunbar, R.I.M. (2004). *The Human Story*. London: Faber & Faber.

Fernald, A. (1989). Intonation and communicative intent in mother's speech to infants: Is melody the message? *Child Development*, 60, 1497-1510.

Fernald, A., Taeschner, T., Dunn, J., Papoušek, M., De Boysson-Bardies, B., & Fukui, I. (1989). A cross-language study of prosodic modifications in mothers' and fathers' speech to preverbal children. *Journal of Child Language*, 16, 477-501.

Freeman, W. (2000). A neurobiological role for music in social bonding. In N.L. Wallin, B. Merker, & S. Brown, *The Origins of Music* (pp. 411-424), Cambridge: MIT Press.

Hauser, M.D., & McDermott, J. (2003). The evolution of the music faculty: A comparative perspective, *Nature Neuroscience*, 6, 663 – 668.

Juslin, P.N., & Laukka, P. (2003). Communication of emotions in vocal expression and music performance: Different channels, same code? *Psychological Bulletin*, 129, 770-814.

Juslin, P.N., & Sloboda, J.A. (2001). *Music and Emotion: Theory and Research*. New York: Oxford UP.

Luria, A.R., Tsvetkova, L.S., & Futer, D.S. (1965). Aphasia in a composer. *Journal of Neurological Science*, 2, 288-292.

McNeill (1997). *Keeping Together in Time: Dance and Drill in Human History*. Cambridge: Harvard UP

Merker, B. (1999). Synchronous chorusing and the origins of music. *Musicae Scientiae*, Special issue 1999-2000, 59-73.

Miller, L.K. (1989). *Musical Savants: Exceptional Skill in the Mentally Retarded*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.

Mithen, S. (2005). *The Singing Neanderthals: The Origin of Music, Language, Mind and Body*. London: Weidenfeld & Nickelson.

Mulder, J., Ter Bogt, T.F.M., Raaijmakers, Q.A.W., Nic Gabhainn, S., & Sikkema, P. (2008). Consistency of music preferences among Dutch adolescents and young adults. *Psychology of Music* (in press)

Peretz, I., Ayotte, J., Zatorre, R.J., Mehler, J., Ahad, P., Penhune, B., & Jutras, B. (2002). Congenial amusia: A disorder of fine grained pitch discrimination. *Neuron*, 33, 185-191.

Pinker, S. (1997). *How the Mind Works*. New York: Norton.

Rentfrow, P.J., & Gosling, S.D. (2003). The do-re-mi's of everyday life: The structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 1236-1256.

Rentfrow, P.J., & Gosling, S.D. (2006). Message in a ballad: The role of music preferences in interpersonal perception. *Psychological Science*, 17, 236-242.

Rutten, P. (1992). *Hitmuziek in Nederland 1960 –1985*. Nijmegen: Otto Cramwinckel.

Sacks, O. (2007). *Musicophilia: Tales of Music and the Brain*. New York: Knopf.

Selfhout, M., Branje, S., Ter Bogt, T.F.M., Delsing, M.J.M.H., & Meeus, W.H.M. (2008). De rol van gelijkheid in muziekvoorkeuren in vriendschapsformatie en vriendschapsverbreking. *Pedagogiek* (in press).

Ter Bogt, T.F.M. (2008) *(Un)Cool. De structuur van de muzieksmaak*. Den Haag: Haagse Hogeschool (in press).

Ter Bogt, T.F.M., Delsing, M.J.M.H., Selfhout, M.H.M.H., Christenson, P.G., & Meeus, W.H.J. (2008). *Intergenerational similarity of taste: Parental and adolescent music preferences*. (under review).

Van Eijck, K. (2001). Social differentiation in musical taste patterns. *Social Forces*, 79, 1163-1185.

Zwaan, K., & Ter Bogt, T.F.M. (2008). *From zero to hero? An exploratory study of the predictors of success in the Dutch Idols competition* (under review).

Prof. dr. T.F.M. ter Bogt studeerde cultuur-psychologie en filosofie in Nijmegen. Hij was achtereenvolgens dj, docent psychologie op een mbo en onderzoeker bij het Katholiek Centrum voor Levensvorming in Arnhem. Naar aanleiding van zijn boek *Opgroeien in Groenlo* kreeg hij in 1988 een onderwijsaanstelling aan de Universiteit Utrecht. In 1999 promoveerde hij op een studie naar de intellectuele geschiedenis van de protestantse werkethiek, en de presentie daarvan onder hedendaagse adolescenten. In de afgelopen jaren deed hij onderzoek naar muziek, jeugdcultuur en middelengebruik onder jongeren en jongvolwassenen. Hij schreef twee boeken en de Teleac/NOT-documentairereeks *Wilde jaren* over de geschiedenis van popmuziek en jeugdcultuur in Nederland.

In 2002 werd Tom ter Bogt benoemd tot bijzonder hoogleraar popmuziek aan de Universiteit van Amsterdam. Op 1 september 2006 verhuisde dit door Buma gesteunde hoogleraarschap naar Algemene Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht.